

Το αναρχικό κίνημα στη Βόρεια Αφρική 1877-1951

Η ιστορία της ευρύτερης αναρχικής παράδοσης στη Βόρεια Αφρική δεν έχει ακόμα γραφτεί και γι' αυτό πρέπει να ενοποιηθούν όλα τα σχετικά κομμάτια τα οποία προέρχονται από μια μεγάλη ποικιλία πηγών. Η σύγχρονη, αναπτυσσόμενη Αίγυπτος ήταν – και ακόμα είναι – χαρακτηρίζεται κατά ένα μεγάλο μέρος από τις ερήμους της και από τη στενή εύφορη λωρίδα που αγκαλιάζει την πρωτεύουσα Κάιρο στον ποταμό Νείλο καθώς και τα λιμάνια της Αλεξάνδρειας και του Πορτ Σάϊντ στο Δέλτα του εν λόγω ποταμού. Αρχικά μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ανακηρύχθηκε αυτόνομη Οθωμανική Επαρχία κάτω από τη δυναστεία του Mohamed Ali από το 1805 και μετά, αλλά η διάνοιξη του καναλιού του Σουέζ το 1869 άνοιξε και την όρεξη της ιμπεριαλιστικής Βρετανίας η οποία κατέλαβε τη χώρα το 1882. “Στην Αίγυπτο και τη Τυνησία”, ισχυρίζεται ο Max Nettlau, “Ιταλοί αναρχικοί μετανάστες και πρόσφυγες αποτελούσαν για αρκετά χρόνια τη ζωή και το πνεύμα της ελευθεριακής δραστηριότητας”, αλλά ο ίδιος δεν παραθέτει αρκετό και ικανό υλικό τόσο στη “Σύντομη Ιστορία του Αναρχισμού”, ή, πραγματικά, στο κεφάλαιο για την Βόρεια Αφρική στο δεκάτομο έργο του για την ιστορία του αναρχισμού. (1) Η Ισπανία χρησιμοποιούσε συχνά τις εκτάσεις που διέθετε στη Σαχάρα και τις Κανάριες Νήσους ως αποικίες κατάδικων για τους πολιτικούς αντιπάλους του καθεστώτος: ήταν εκεί, για παράδειγμα, που ο Ντουρρούτι και ο Ασκάζο φυλακίστηκαν το 1932. Μια σειρά άλλων ντοκουμέντων έχουν αντληθεί από μένα σε συνεργασία με τον Lucien Van der Walt σημειώσεις για τα οποία υπάρχουν στο κείμενο αυτό. (2)

Μια ιταλική αναρχική επιθεώρηση με τον τίτλο “Il Lavoratore” (“Ο Εργαζόμενος”), εμφανίστηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου το 1877, ενώ τον ίδιο χρόνο οι αναρχικοί της πόλης εκπροσωπήθηκαν στο Συνέδριο της Viervers της Διεθνούς του Saint Imier. Ο Μαλατέστα κατέφυγε στην Αλεξάνδρεια τον Σεπτέμβρη του 1878, αλλά απελάθηκε όταν οι εκεί Ιταλοί εργάτες οργάνωσαν μια διαδήλωση έξω από το ιταλικό προξενείο για να γιορτάσουν τη δολοφονία του Ιταλού βασιλιά Ουμπέρτο από έναν δημοκράτη. Ο ίδιος εκπροσώπησε μια κάποια “Αιγυπτιακή Ομοσπονδία” στο Διεθνές Κοινωνικό Επαναστατικό Συνέδριο των Αναρχικών του 1881, ως εντολοδόχος ομάδων από την Αλεξάνδρεια και την Κωνσταντινούπολη. Ο Μαλατέστα επέστρεψε στην Αίγυπτο το 1882 – το χρόνο που η Βρετανία εισέβαλε στη χώρα – όπου φέρεται ότι συμμετείχε στην εξέγερση του Pasha που ξέσπασε την ίδια περίοδο και η οποία καταστάληκε από τις βρετανικές δυνάμεις. Το 1884 κυκλοφόρησε η εφημερίδα “L’Operaia” (“Ο Εργάτης”) στην Τυνησία, ακολουθούμενη από την ιταλική επιθεώρηση “Imola” («Φλόγα») που κυκλοφόρησε από τον Ανδρέα Κόστα και την “La Protesta Humana” (“Η Ανθρώπινη Διαμαρτυρία”) η οποία μάλλον κυκλοφόρησε στην Τύνιδα πριν μεταφερθεί στην Ιταλία το 1896.

Η αιγυπτιακή εφημερίδα “Al Hilal” (“Η Ημισέληνος”) ανέφερε στις 18 Μάρτη 1894 ότι ένας Έλληνας εργάτης συνελήφθη στην Αλεξάνδρεια επειδή διένειμε “αναρχικές προκηρύξεις” που καλούσαν τους εργάτες να γιορτάσουν την επέτειο της Κομμούνας του Παρισιού του 1871. Το 1901 κυκλοφόρησε μια αναρχική εφημερίδα με το όνομα “La Tribune Libre” (“Το Ελεύθερο Βήμα”) στην Αλεξάνδρεια. Στην ίδια πόλη εμφανίστηκε το 1902 και μια ιταλική εβδομαδιαία εφημερίδα με τον τίτλο “L’Operaio” (“Ο Εργάτης”) και κράτησε την έκδοσή της μέχρι τον επόμενο χρόνο. Το 1904 άρχισε την έκδοσή του το αραβικό ριζοσπαστικό περιοδικό “Al Nur” (“Το Φως”) με υπεύθυνο τον Συρολιβανέζο Daud Muja’is, αργότερα

εκδότη του “Al Hurriyya” (“Ελευθερία” στη Βηρυτό (μάλλον το 1909-1910). Σύμφωνα με την Khuri-Makdisi (3) το “Al Nur” είχε ανταποκριτή στο Κάιρο και κυκλοφορούσε μέχρι το 1908 και συνεχώς έπαιρνε όλο και πιο αναρχικές θέσεις και είχε συνδρομητές ανάμεσα στους Συρολιβανέζους μετανάστες από μακρινές χώρες όπως Αϊτή και Βραζιλία – κάτι που αποτελεί πειστικό παράδειγμα της επιρροής του βορειοαφρικανικού αναρχισμού.

Η ιταλική εφημερίδα “Cronaca Sovversiva” (“Ανατρεπτικά Χρονικά”) η οποία άρχισε να εκδίδεται στο Βερμόντ των ΗΠΑ από το 1903 από τον Λουίτζι Γκαλεάνι, στελνόταν τόσο μακριά όσο η Βόρεια Αφρική και η Αίγυπτος. Οι Ιταλοί ριζοσπάστες έπαιξαν ρόλο-«κλειδί» στη συγκρότηση του εργατικού κινήματος στην Αίγυπτο, δημιουργώντας το Λαϊκό Ελεύθερο Πανεπιστήμιο στην Αλεξάνδρεια το 1901 και αγωνιστές οι οποίοι φέρεται ότι είχαν σχέση με το πανεπιστήμιο αυτό και την “La Tribuna Libre” φαίνεται ότι συγκαταλέγονται ανάμεσα σ’ εκείνους που ίδρυσαν τα “διεθνή” εργατικά συνδικάτα τα πρώτα χρόνια του 20ού αιώνα στην Αίγυπτο. Το πιο αξιοσημείωτο από τα συνδικάτα αυτά ήταν η Διεθνής Ένωση Σιγαροποιών και Μυλωνάδων Καΐρου που ιδρύθηκε το 1908 και ήταν ανοιχτό σε όλους τους εργάτες από όλες τις εθνικότητες, Αιγύπτιους και μη και, προφανώς συμπεριλάμβανε εργάτες παραγωγής και ειδικευμένους. Υπήρχαν επίσης και παραδείγματα εργατικής αλληλεγγύης. Το 1901 μια συνέλευση αλληλεγγύης των απεργών εργατών ιματισμού (συμπεριλαμβανομένων και Αιγυπτίων) σε ένα καφενείο του Καΐρου, συμπεριλάμβανε και μια ομιλία από τον πρόεδρο από το συνδικάτο τσιγαράδων καθώς και την ανάγνωση των αιτημάτων των απεργών στα αραβικά καθώς και στα ελληνικά, ιταλικά, εβραϊκά και γερμανικά. Ακολούθησε μια πορεία 3.000 εργατών με συνθήματα στους δρόμους του Καΐρου. Αυτό που ήταν το ενδιαφέρον ήταν ότι Ευρωπαίοι τσιγαράδες που ζούσαν στην Αίγυπτο ριζοσπαστικοποιήθηκαν από τους Αιγύπτιους και επέστρεψαν στις χώρες τους όπου διέδωσαν εκεί τις αναρχικές ιδέες. Δύο αξιοσημείωτα παραδείγματα είναι ο αναρχοσυνδικαλιστής Κωνσταντίνος (Κώστας) Σπέρας (1893-1943) και ο αναρχοκομμουνιστής Σταύρος Κουχτσόγλου (1878-1949). Και οι δυο ριζοσπαστικοποιήθηκαν στην Αίγυπτο και επέστρεψαν στην Ελλάδα όπου εξελίχθηκαν σε ηγετικούς διαφωτιστές στο επαναστατικό συνδικαλιστικό κίνημα εκεί. Ο Σπέρας μιλούσε άπταιστα αραβικά και ο Κουχτσόγλου συμμετείχε σε αρκετές εργατικές διαδηλώσεις στην Αλεξάνδρεια αλλά και την Κωνσταντινούπολη. Και οι δύο βοήθησαν στη δημιουργία αναρχοσυνδικαλιστικών ενώσεων στην Ελλάδα μαζί με την αναρχοσυνδικαλιστική μειοψηφία στην Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ). (4)

Αν και οι περιπτώσεις αυτές δεν είναι αντιπροσωπευτικές απαραίτητα, μάς δείχνουν ότι αναρχικοί συμμετείχαν στη συγκρότηση ολοκληρωμένων ενθετικά συνδικάτων στην αποικιακή Αίγυπτο. Τα σημάδια της αναρχικής δραστηριότητας κατά τα μεταγενέστερα χρόνια δεν είναι ξεκάθαρα. Έχοντας όμως στο μυαλό μας ότι η πιθανή παράφραση της λέξης “συνδικαλιστής” στις ακαδημαϊκές μελέτες και η κακή χρήση της λέξης “αναρχικό” στα επίσημα ντοκουμέντα, είναι πιθανόν να βρούμε κάποια σχόλια ή αναφορές μεταγενέστερης δράσης. Έρευνες σχετικά με τη δολοφονία του Αιγύπτιου πρωθυπουργού Brutus Ghali, τον Φλεβάρη του 1910, για παράδειγμα, αποκαλύπτουν την ύπαρξη ενός αριθμού μυστικών συνδέσμων, συμπεριλαμβανομένης και μιας αποσχισθείσας ομάδας, που ιδρύθηκε το 1908, οι ιδέες της οποίας βασιζόνταν και στο σουφισμό – μια μυστικιστική μορφή του Ισλάμ – και το “συνδικαλισμό”. Το 1919, ο Viscount Allenby, από την βρετανική διοίκηση της Αιγύπτου,

σημείωσε στις αναφορές του ότι "ενώ το εθνικιστικό κίνημα είχε απολέσει κάποια από τη δύναμή του, το συνδικαλιστικό κίνημα ανερχόταν, βοηθούμενο μυστικά από Ιταλούς δημοσιογράφους. Ένα περίεργο φαινόμενο της ίδιας περιόδου ήταν η παραγωγή το 1921 της γαλλο-αιγυπτιακής βουβής ταινίας με τον τίτλο "Aziz Bey, L' Anarchiste", η ύπαρξη της οποίας αναφέρεται σε έναν κατάλογο του International Centre for Research into Anarchism ((CIRA) της Ελβετίας το 2004. (5) Η ταινία αυτή αναφέρεται σε έναν Αιγύπτιο αναρχικό, φανταστική ή όχι φυσιογνωμία, μέσω της οποίας γίνεται γνωστή η παρουσία και η επιρροή των αναρχικών ιδεών στην αιγυπτιακή κοινωνία αυτή την περίοδο. Ενώ το αιγυπτιακό σοσιαλιστικό κίνημα φαίνεται ότι κατέρρευσε υπό το βάρος του εθνικισμού τις δεκαετίες του 1920 και 1930, φαίνεται ότι άρχισε να επανακάμπτει τη δεκαετία του 1940. Την περίοδο 1942-1945 σημειώθηκε συγκρότηση διαφόρων σοσιαλιστικών ομάδων στην Αίγυπτο, συμπεριλαμβανομένης μιας υπό τον συνδικαλιστή ηγέτη Mudarak.

Στην Αλγερία, που ήταν κάτω από τη γαλλική εξουσία από το 1830, αναπτύχθηκε επίσης αναρχική δραστηριότητα. Μια σειρά αναρχικών εκδόσεων εμφανίστηκαν στο Αλγέρι κατά τα τέλη του 19ου αιώνα, όπως των "L'Action Revolutionnaire" ("Επαναστατική Δράση", 1887), "Le Tocsin" ("Ο Συναγερμός", 1890), "Le Libertaire" ("Ο Ελευθεριακός", 1892) και "La Marmite Sociale" ("Το Κοινωνικό Καζάνι", 1893). Σύμφωνα με τον Άντερσον, από το 1894, η σημαντική αναρχοκομμουνιστική εφημερίδα του Jean Grave "La Revolte" ("Η Εξέγερση") καθώς και η αναρχοεξεγερτική επιθεώρηση του Emile Pouget "Le Pere Peinard" ("Ο Εργαζόμενος Πατέρας") είχαν συνδρομητές στην Αλγερία, την Αίγυπτο και την Τυνησία (που ανήκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και έγινε γαλλικό προτεκτοράτο το 1881. (6) Στην εργασία του Fernand Pelloutier "Αναρχισμός και Εργατικές Ενώσεις" του 1895, αναφέρεται ότι οι αναρχικοί γίνονται ολοένα και πιο δραστήριοι σε "αρκετά συνδικάτα", συμπεριλαμβανομένων και αυτών στο Αλγέρι. Ο αναρχικός Victor Barroucand κυκλοφόρησε μια καθημερινή εφημερίδα στο Αλγέρι κατά την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα με τίτλο "Les Nouvelles" ("Η Νέα"), η πιο σημαντική ανταποκρίτρια της οποίας ήταν η Isabelle Eberhardt (1877-1904), η οποία ήταν Ελβετο-ουκρανή εργάτρια, περιηγητής και συγγραφέας, ο πατέρας της οποίας υπήρξε φίλος του Μπακούνιν. Η συνδικαλιστική οργάνωση διάδοχος της γαλλικής Γενικής Συνομοσπονδίας Εργασίας (CGT) η CGT-SR (Επαναστατική Γενική Συνομοσπονδία Εργασίας) είχε προφανώς τμήμα και στην Αλγερία. Όπως και οι άλλες αναρχικές οργανώσεις, έτσι και η CGT-SR ήταν ενάντια στη γαλλική αποικιοκρατία. Έτσι, δημοσιεύτηκε μια κοινή ανακοίνωση της Ένωσης Αναρχικών, της CGT-SR και του Συνδέσμου Αναρχικών Ομοσπονδιών με την οποία καταγγελλόταν η γαλλική κατοχή της Αλγερίας από το 1930, με κύριο σύνθημα: "Πολιτισμός; Πρόοδος; Εμείς λέμε: Δολοφονία!"

Ένας από τους πλέον σημαντικούς αγωνιστές του αλγερινού τμήματος της CGT-SR καθώς και της Ένωσης Αναρχικών ήταν ο Saïl Mohamed (1894-1953), Αλγερινός αναρχικός δραστηριοποιημένος στο αναρχικό κίνημα από τη δεκαετία του 1910 μέχρι και το θάνατό του. (7) Αν και εγκατεστημένος στο Παρίσι και το Aulnay-sous-bois το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του, ο Mohamed ήταν ιδρυτής οργανώσεων, όπως ο Σύνδεσμος Δικαιωμάτων των Ιθαγενών Αλγερινών και η Αναρχική Ομάδα Ιθαγενών Αλγερινών (μαζί με τον Sliman Kiouane) το 1923, οργάνωσε συνελεύσεις σχετικά με την αποικιοκρατική εκμετάλλευση σε βάρος των βορειοαφρικανών, στα αραβικά και γαλλικά, και ήταν ο γραμματέας της

αναρχικής Αλγερινής Επιτροπής Άμυνας Ενάντια στις Προκλήσεις της Εκατονταετηρίδας, το 1929. Ο Sail Mohamed ήταν, επίσης, εκδότης της βορειοαφρικανικής έκδοσης του αναρχικού περιοδικού “Terre Libre” (“Ελεύθερη Γη”) όλα τα τεύχη της οποίας έχουν, δυστυχώς, χαθεί. Φυλακίστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, ενώ συνεισέφερε, ακόμα, σε αναρχικά περιοδικά όπως τα “La Voix Libertaire” (“Η Ελευθεριακή Φωνή”) και “L’Eveil Social”, άρθρα συχνά για το αλγερινό ζήτημα. Επίσης, πήρε μέρος ως εθελοντής στην Ισπανική Επανάσταση και τον Εμφύλιο ως μέλος της διεθνούς πτέρυγας της Φάλαγγας Ντουρρούτι. Η πτέρυγα αυτή αποτελείτο από περίπου 400 Γάλλους, Γερμανούς, Ιταλούς, Βρετανούς, Μαροκινούς και Αμερικανούς.

Ένας άλλος σημαντικός Αλγερινός αναρχικός ήταν ο Albert Guigui-Theral (1903-;) ο οποίος γεννήθηκε στην Αλγερία αλλά μεγάλωσε στο Παρίσι και επέστρεψε το 1918 όπου εργάστηκε ως μηχανικός, αλλά αναμείχθηκε σε μια σειρά απεργίες των εργατών μετάλλου και φυλακίστηκε επειδή διένειμε αναρχικά φυλλάδια. (8). Το 1922, μετά από μια αποτυχημένη απόπειρα δημιουργίας ενός φαλανστηρίου στην Αλγερία, ο Albert Guigui-Theral πήγε πίσω στο Παρίσι όπου έχασε σειρά θέσεων εργασίας λόγω του ότι ήταν αναρχικός, αλλά όμως δραστηριοποιήθηκε στην Ομοσπονδία Εργατών Μετάλλου της CGT όπου αγωνίστηκε ενάντια στη ολοένα αυξανόμενη σταλινική επιρροή. Από το 1928 άρχισε να δημοσιεύει άρθρα και άλλα στην εφημερίδα “Le Libertaire” και ταξίδεψε για λίγο στις ΗΠΑ, επιστρέφοντας στο Παρίσι το 1932 όπου δραστηριοποιήθηκε στην CGT, βοηθώντας τους Ισπανούς συνδικαλιστές. Τον Ιούνη του 1940 συνελήφθη καθώς η Γαλλία έπεσε στη γερμανική κατοχή, αλλά απελευθερώθηκε και κατόρθωσε να διαφύγει στις “ελεύθερες περιοχές”, όπου έγινε μέλος των αντιστασιακών ομάδων των Maquis υπό την ηγεσία του Jean Moulin, δραστηριοποιήθηκε ξανά στην παράνομη CGT προσπαθώντας να αποσπάσει βοήθεια από τον στρατηγό Ντε Γκωλ στο Λονδίνο, καθώς και με την Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ILO) στη Φιλαδέλφεια των ΗΠΑ. Επέστρεψε στο Παρίσι ανάμεσα στους αναρχικούς Ισπανούς απελευθερωτές του το 1944 και αργότερα εργάστηκε για την ILO στη Γενεύη.

Πορτογάλοι αναρχικοί έπαιξαν, επίσης, σημαντικό ρόλο στην προώθηση των ελευθεριακών ιδεών στη βόρεια Αφρική. Αντλούμε κάποιες πληροφορίες από μια αναφορά του 1936 που προετοιμάστηκε από την Αναρχική Ομοσπονδία Πορτογαλίας που ήταν τμήμα της ιβηρικής FAI. Στην εν λόγω αναφορά γινόταν λόγος για “τη νέα φάση στην οποία εισήλθε η πορτογαλική Ομοσπονδία τον Μάρτη του 1935”, όταν “συνάφθηκαν σχέσεις με πυρήνες συντρόφων στην Ισπανία, τη Γαλλία, τη Βραζιλία, την Αργεντινή, τις ΗΠΑ, τη γαλλική Αφρική, την πορτογαλική Αφρική και το Μαρόκο” και άρχισε να κυκλοφορεί “το περιοδικό μας Rebellion, αν και όχι κανονικά λόγω οικονομικών προβλημάτων”. Η έκδοση αυτή “διανεμόταν στην Πορτογαλία, αλλά και στις Αζόρες, την Αφρική και την Ωκεανία”. Αν και η Ισπανία χρησιμοποιούσε περιοχές της βόρειας Αφρικής ως αποικίες καταδίκων, η βόρεια Αφρική υπήρξε, από την άλλη, ο παράδεισος των αναρχικών μαχητών και των προσφύγων. Ο Julio Sanchez Ortiz ρίχνει την προσοχή του στην Ταγγέρη του Μαρόκου που ήταν διεθνές προτεκτοράτο στις αρχές του 20ού αιώνα. Μετά την ήττα της Ισπανικής Επανάστασης και με το ξέσπασμα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Ταγγέρη, η οποία όπως είπαμε ήταν πριν μια διεθνής πόλη, τέθηκε υπό τον έλεγχο του Φράνκο και έτσι η αριστερά και οι αναρχικοί καταδιώχθηκαν άγρια. Αρκετοί διέφυγαν στην Καζαμπλάνκα της Αλγερίας. Σύμφωνα με τον

Vertice Persici, εξόριστοι Ιταλοί αναρχικοί, όπως ο Celso Persici, αναμείχθηκαν στην αντιναζιστική αντίσταση στο Μαρόκο κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Σύμφωνα με τον Jose Peirats, ο Roque Santamaria Cortiguera ήταν εκπρόσωπος των εξόριστων οργανώσεων από τη βόρεια Αφρική στο Διηπειρωτικό Συνέδριο του εξόριστου ισπανικού αναρχικού κινήματος το 1947 στην Τουλούζη. (9)

Μια χούφτα Αιθίοπες πολέμησαν με τη πλευρά των δημοκρατικών στον Ισπανικό Εμφύλιο, ενώ ο Sail Mohamed και άλλοι βορειοαφρικάνοι πολέμησαν μέσα από τη Φάλαγγα Ντουρρούτι. Αρκετοί Ισπανοί αναρχικοί κατέφυγαν μετά την ήττα της Επανάστασης στην Αλγερία, όπου συγκρότησαν μια σημαντική εξόριστη κοινότητα στο Οράν. Από το 1939, ωστόσο, το Ισπανικό Μαρόκο και η Δυτική Σαχάρα πέρασαν στον έλεγχο του νέου ισπανικού καθεστώτος, ενώ η φασιστική Πορτογαλία έλεγχε τις Αζόρες, το Πράσινο Ακρωτήριο, τη Γουινέα-Μπισάου και το Σάο Τομέ και Πρινσίπε στη Δυτική Αφρική από το 1927 ως το 1974. Η Αιθιοπία, η Λιβύη και η Σομαλία παρέμειναν υπό την ιταλική φασιστική κυριαρχία από το 1935 ως το 1942, ενώ το φιλοναζιστικό καθεστώς Βισύ της Γαλλίας έλεγχε την Αλγερία και το μεγαλύτερο μέρος της Δυτικής και Ισημερινής Αφρικής μέχρι που έχασε σταδιακά τον έλεγχό τους καθώς ξέσπασε ο πόλεμος. Ο Sail Mohamed ειδικεύτηκε στην έκδοση πλαστών διαβατηρίων εξυπηρετώντας τις ανάγκες της αντιφασιστικής αντίστασης στη Γαλλία του Βισύ. Στον πόλεμο, αρκετοί ισπανοί δημοκρατικοί, μαζί και μερικοί αναρχικοί, υπηρέτησαν στις ειδικές μονάδες στη βόρεια Αφρική. Δημοκρατικοί, επίσης, υπηρετούσαν και στη γαλλική λεγεώνα του εξωτερικού ως αντάλλαγμα για την απελευθέρωσή τους από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης της νότιας Γαλλίας. Αρκετοί από αυτούς στάθμευαν στη βόρεια Αφρική, το Καμερούν και το Τσαντ όταν ξέσπασε ο πόλεμος. Στο Τσαντ συγκροτήθηκε το 9ο Τεθωρακισμένο Σύνταγμα ως μέρος των ενόπλων δυνάμεων της χώρας αυτής.

Το Σύνταγμα αυτό περιλάμβανε τανκς και ημιτεθωρακισμένα φορτηγά αυτοκίνητα στα οποία κυμάτιζε η δημοκρατική ισπανική σημαία και χρησιμοποιούσε ονόματα παρμένα από την Επανάσταση, όπως Durruti, Ascaso, Casas Viejas, Teruel, Madrid, Belchite, Guadalajara και Guernica. Στις τάξεις του υπηρετούσαν ελευθεριακοί μαχητές όπως ο Abenza Jesus, ο οποίος είχε πολεμήσει στη Μαδρίτη, αλλά παγιδεύτηκε και ήταν ανίκανος να διαβεί τα γαλλικά σύνορα μέχρι το 1941. Φυλακίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης στο Argeles, στη συνέχεια απελάθηκε στην Αλγερία και έγινε εθελοντής στα γαλλοαφρικανικά στρατεύματα, πολέμησε στην Τυνησία, και μετά, πριν σταλεί στην Αγγλία για να εκπαιδευτεί για την απόβαση στη Νορμανδία, συμμετείχε στα στρατεύματα του Τσαντ που πολέμησαν ενάντια στον Ρόμελ. Στις 31 Ιούλη με 1η Αυγούστου 1944 πολέμησε στις ακτές της Νορμανδίας ενάντια στα γερμανικά τεθωρακισμένα και μετέπειτα συμμετείχε στα στρατεύματα που απελευθέρωσαν το Παρίσι τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου. (10)

Την ιταλική κατάκτηση της Λιβύης και τη ναζιστική νίκη στη μισή Γαλλία ακολούθησε η καταστολή σε βάρος ολόκληρης της αριστεράς στη βόρεια Αφρική. Από το 1939, έγινε ξεκάθαρο ότι η αναρχική παράδοση στην Αίγυπτο εξαφανίστηκε, αλλά παρέμειναν πυρήνες στην Τυνησία, το Μαρόκο και την Αλγερία, μέσω των σχέσεων με την γαλλική CGT-SR, τη δουλειά μαχητών όπως ο Sail Mohamed και την ύπαρξη κοινοτήτων ξένων αναρχικών όπως οι Ισπανοί στο οράν. Ανάμεσα στους εξόριστους αυτούς ήταν και ο Roque Santamaria Cortiguera (-1980), κουρέας στο επάγγελμα και μέλος των CNT και FIJL, ο οποίος ήταν μέλος του συμβουλίου της Βαλένθια κατά τη διάρκεια της Επανάστασης και κατέφυγε στο Οράν

μετά τη φρανκική νίκη το 1939. Ο Stuart Christie τον περιγράφει ως «μαχητή μεγάλης αξίας, με ικανότητες πολύ καλού δημόσιου ομιλητή, προπαγανδιστή και οργανωτή». (11)

Με την ανάληψη της εξουσίας από το καθεστώς Βισύ στη Γαλλία, ο Santamaria (και άλλοι αναρχικοί στο Οράν) στάλθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης στις τοποθεσίες Cerchel και Morand, όπου ο Santamaria συντόνισε τη δραστηριότητα της Εθνικής Συνομοσπονδίας Εργασίας (CNT) και στη συνέχεια, με την κατάληψη του Οράν από τις συμμαχικές δυνάμεις, απελευθερώθηκε το 1942.

Ένας άλλος σημαντικός Ισπανός αναρχικός αγωνιστής ο οποίος ήταν και αυτός στη Βόρεια Αφρική, ήταν ο Cirriano Mera Sanz (1897-1975), χτίστης στο επάγγελμα, που μέχρι την ηλικία των 20 χρόνων του είχε ήδη πάρει μέρος στην αναρχική εξέγερση του 1933, μαζί με τον Durruti και τον Isaac Puente, και έμελλε να εξελιχθεί σε μια από τις πλέον στρατηγικές φυσιογνωμίες των αναρχικών κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. Ο Mera κατέφυγε στο Οράν το 1939 και κρατήθηκε στο στρατόπεδο του Morand, αλλά δραπέτευσε και πήγε στο Μαρόκο. Όμως εκεί συνελήφθη τον Μάρτη του 1941 και απελάθηκε στην Ισπανία όπου καταδικάστηκε σε θάνατο (αν και λίγο αργότερα απελευθερώθηκε και έζησε στο Παρίσι μέχρι το θάνατό του το 1975).

Ποιος ήταν ο ρόλος που έπαιξαν όλοι αυτοί οι εξόριστοι στην εξέγερση που ξέσπασε στην Αλγερία το 1945 δεν είναι γνωστό και διαπιστωμένο μέχρι και σήμερα, αν και ο Santamaria παρέμεινε στην Αλγερία δραστηριοποιούμενος ως γραμματέας της CNT Βόρειας Αφρικής, μέχρι το 1946 που ταξίδεψε στην Τουλούζη της Γαλλίας για να εκπροσωπήσει τη Βόρεια Αφρική στο διηπειρωτικό Συνέδριο του Ισπανικού Ελευθεριακού Κινήματος (MLE) τον επόμενο χρόνο. Έμεινε στην Τουλούζη, ωστόσο, όπου αναδείχθηκε σε γραμματέα της εκεί ισπανικής FAI (στο διάστημα 1948-1950), βοηθώντας στην επανενοποίηση των επαναστατικών και ρεφορμιστικών τάσεων της CNT στο διάστημα 1960-1961 και βοηθώντας, επίσης, στην επανασυγκρότηση της Συνομοσπονδίας στην Ισπανία μετά το θάνατο του Φράνκο.

Τον Μάη του 1948, σε ένα Πανευρωπαϊκό Αναρχικό Συνέδριο στο Παρίσι, δημιουργήθηκε η Επιτροπή Αναρχικών Διεθνών Σχέσεων (CRIA) από τον Andre Prudhommeaux (1902-1968) αναρχικό βιβλιοπώλη του Παρισιού και πρώην υποστηρικτή της ομάδας "Los Amigos de Durruti" ("Οι Φίλοι του Ντουρρουτί") και τους Ildelfonso Gonzalez, Renne Lamberet (από την αναρχοσυνδικαλιστική διεθνή IWA), Clement Fournier, Jules Pulidori και Rene Cavanhie, με σκοπό την ανάπτυξη δεσμών και επαφών μεταξύ των διαφόρων κομματιών του διασκορπισμένου, αλλά ακόμα δυναμικού, μεταπολεμικά αναρχικού κινήματος. (12) Η CRIA δημιούργησε μια αδελφή οργάνωση στη Λατινική Αμερική, με βάση το Μοντεβίδεο της Ουρουγουάης, την Ηπειρωτική Επιτροπή Αναρχικών Σχέσεων (CCRA).

Η CRIA θέλησε να συνεχίσει το έργο του Διεθνούς Αναρχικού Συνεδρίου του Άμστερνταμ του 1907 και δημιούργησε ένα δίκτυο αλληλογραφίας ανάμεσα σε οργανώσεις, εκδόσεις και μεμονωμένους αγωνιστές από διάφορες χώρες όπως Αργεντινή, Αυστραλία (League for Freedom - Ένωση για την Ελευθερία), Βολιβία, Βραζιλία, Βρετανία (Anarchist Federation of Britain), Βουλγαρία (εξόριστη Βουλγάρικη Ελευθεριακή Ένωση), Καναδά, Χιλή, Κίνα,

Κολομβία, Κούβα Εκουαδόρ, Γαλλία (Γαλλόφωνη Αναρχική Ομοσπονδία, Επαναστατικές Αναρχικές Ομάδες Δράσης και IWA), Γερμανία, Γουατεμάλα, Ινδία, Ισραήλ, Ιταλία (Ιταλική Αναρχική Ομοσπονδία, GAAP Filosofo, GAR-FAI και "Umanita Nova"), Ιαπωνία (Ιαπωνική Αναρχική Ομοσπονδία), Κορέα (Κορεάτικο Αναρχικό Κίνημα), Μεξικό, Ολλανδία ("Vrijheid"), Βόρεια Αφρική (Βορειοαφρικανικό Ελευθεριακό Κίνημα Μαρόκου, Αλγερίας και Τυνησίας), Παναμά, Περού, Πορτογαλία, Ισπανία (εξόριστο Ισπανικό Ελευθεριακό Κίνημα – MLE και CNT), Σουηδία, Ελβετία, Ουρουγουάη, ΗΠΑ (Libertarian League, "Free Voice of Labour", "Resistance" και "Cultura Proletaria"), Βενεζουέλα και Γιουγκοσλαβία.

Η CRIA συγκάλεσε το πρώτο της Συνέδριο στο Παρίσι το 1949 και σε ένα μεταγενέστερο Συνέδριό της, στο Λονδίνο το 1958, αποφάσισε να ενωθεί με την Provisional Secretariat of International Relations (SPIRA – Προσωρινή Γραμματεία Διεθνών Σχέσεων) και να αποτελέσουν την Anarchist International Commission (Αναρχική Διεθνή Επιτροπή), η οποία επέζησε μεν μέχρι το 1960, αλλά προετοίμασε το έδαφος για τη συγκρότηση της International of Anarchist Federations (Διεθνή των Αναρχικών Ομοσπονδιών) που ιδρύθηκε το 1968 (και υπάρχει μέχρι σήμερα).

Το Βορειοαφρικανικό Ελευθεριακό Κίνημα (MLAN) που εμφανίστηκε αρχικά ως έχοντας σχέσεις με την CRIA (13) φαινόταν ότι ήταν μια γαλλόφωνη οργάνωση με στενούς δεσμούς με το αναρχικό κίνημα της Γαλλίας και αποτελείτο από τρία τμήματα (Μαρόκο, Αλγερία και Τυνησία). Φαίνεται ότι το αλγερινό τμήμα από τις 2 Σεπτέμβρη 1947 αποτελούσε τμήμα της Γαλλόφωνης Αναρχικής Ομοσπονδίας (FAF). Το τμήμα της Τυνησίας εμφανίζεται, επίσης, να έχει συγκροτηθεί ως Τυνησιακό Ελευθεριακό Κίνημα (MLT) και αργότερα συνδέθηκε οργανωτικά και αυτό με την Γαλλόφωνη Ομοσπονδία. Ο λόγος για τον οποίο το τυνησιακό τμήμα δεν συνδέθηκε αμέσως, όπως και το αλγερινό με την FAF, ήταν, μάλλον, ότι υπήρχαν κάποιες διαφορές όσον αφορά τις αντίστοιχες αποικιοκρατικές Αρχές εξουσίας κάτω από τις οποίες υπέφεραν οι δυο αυτές χώρες. Για το μαροκινό τμήμα δεν έχει γίνει περαιτέρω λόγος, αλλά μάλλον βασιζόταν κυρίως στην Καζαμπλάνκα και το Ραμπάτ που ήταν υπό γαλλική κατοχή και όχι στα εδάφη που τελούσαν υπό φρανκικό έλεγχο, όπως οι Ceuta και Melilla.

Στο πρώτο του μανιφέστο, ο Doukhan, γραμματέας του αλγερινού τμήματος του MLAN, ανακοίνωσε τις αρχές του τμήματος αυτού: "Για την οικονομική και φυλετική ισότητα και τη δημιουργία του ελευθεριακού κομμουνισμού", μια "αρμονική κοινωνία βασισμένη στην αλληλεγγύη, την αλληλοβοήθεια, τη συνεργασία και το φεντεραλισμό" ενάντια στον "πατρογονικό, φεουδαρχικό αποικισμό", τον ρατσισμό, τον πόλεμο και τον ιμπεριαλισμό. Φαίνεται ότι οι αρχές του τμήματος ήσαν αντιγραφή αυτών της FAF. Στα ντοκουμέντα της CRIA φαίνεται ότι το αλγερινό τμήμα του MLAN αποτελείτο μόνο από "τρεις συντρόφους στο Αλγέρι και αρκετούς άλλους διασκορπισμένους και απομονωμένους σε μικρές κωμοπόλεις στην επαρχία". Ωστόσο, το αλγερινό τμήμα είχε ξεκάθαρες αρχές και τακτική, και αυτό οφείλεται στο ότι είχε στους κόλπους του αγωνιστές όπως ο George Fontenis και ο Andre Prudhommeaux, κάτι που έδωσε την ανάλογη μορφή στο βορειοαφρικανικό κίνημα.

Το 1950, ο Doukhan έστειλε επιστολή στην Γραμματεία της CRIA στο Παρίσι από το γραφείο του τμήματος στον αριθμό 6 της οδού Rousillon, στο Αλγέρι, ότι το τμήμα είχε

νομιμοποιηθεί από τις Αρχές τον Μάρτη του ίδιου χρόνου. Έτσι, το αλγερινό τμήμα ζήτησε την αυτονόμησή του από τη FAF για να αποκτήσει το δικό του όνομα ως συνδεδεμένη οργάνωση με την CRIA. (14). Τον Απρίλη του 1951, ένας κάποιος “R. Cavan” έστειλε επιστολή από το Παρίσι στους Αλγερινούς. Στην πραγματικότητα, ο R. Cavan ήταν ο Rene Cavanhie, ο οποίος ήταν, επίσης, μέλος της Εθνικής Επιτροπής της FAF, και ρωτούσε για τις δραστηριότητες των Ισπανών στα παράλια, δείχνοντας ενδιαφέρον για το ότι η ομάδα στο Οράν δεν είχε ακουστεί για κάποιο διάστημα, αλλά υποτίθετο ότι το MLAN συνεργαζόταν με το τυνησιακό τμήμα. Στην επιστολή αυτή αποκαλυπτόταν ακόμα ότι, μάλλον, κάποιои Ισπανοί εξόριστοι αναρχικοί-μέλη της FAI και μέλη του MLAN, είχαν συνενωθεί με ομάδες της FAI στη βόρεια Αφρική. Τα αρχεία της CRIA δεν περιέχουν περαιτέρω αλληλογραφία μεταξύ CRIA και MLAN, αποδεικνύοντας ότι η συγχώνευση αυτή είχε όντως γίνει και ότι το MLAN έγινε μέρος της FAI όπως και το ευρύτερο εξόριστο κίνημα αντίστασης. Η FAI ανασυγκροτήθηκε στην Ιβηρική χερσόνησο μετά την Επανάσταση των Γαρυφάλλων του 1974 στην Πορτογαλία (που ήταν αποτέλεσμα των απελευθερωτικών πολέμων στις αφρικανικές αποικίες της Πορτογαλίας) και το θάνατο του Φράνκο στην Ισπανία το 1975 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Το 1953, το χρόνο που πέθανε ο Saïl Mohamed και ο Fontenis εκφώνησε τον επικήδειο λόγο, η μυστική οργάνωση του δεύτερου που δρούσε μέσα στη FAF, η OPB (Σκέψη – Μάχη – Οργάνωση), ανέλαβε τον πλήρη έλεγχο της Ομοσπονδίας αυτής μετονομάζοντάς την σε Ελευθεριακή Κομμουνιστική Ομοσπονδία (FCL) και υιοθέτησε φιλοαλγερινές θέσεις. Τα συνθετικών τάσεων υπολείμματα της FAF ανασυγκρότησαν την Ομοσπονδία.

Το Μαρόκο και η Τυνησία απέκτησαν την ανεξαρτησία τους το 1956 και μερικοί αναρχικοί ευρωπαϊκής καταγωγής μάλλον παρέμειναν στις χώρες αυτές. Αλλά η κατάσταση στην Αλγερία γινόταν ολοένα και πιο δραματική και έξω από κάθε έλεγχο. Τι απέγιναν οι αναρχικοί του Οράν και του Αλγερίου, αλλά και των επαρχιακών κωμοπόλεων της χώρας αυτής είναι ακόμα άγνωστο σε μας, αλλά υποθέτουμε ότι μερικοί ίσως σκοτώθηκαν στις μάχες ή άλλοι επέστρεψαν στη Γαλλία, ειδικά όταν η δεύτερη έχασε την αποικία αυτή μετά το 1962 ως αποτέλεσμα του μακελειού του Οράν τον ίδιο χρόνο.

Σε επόμενο τεύχος του “Zabalaza” θα εξετάσουμε τις διαφορετικές μεταξύ τους απόψεις και τακτικές των FCL και FAF.

Σημειώσεις:

1. A Short History of Anarchism, Max Nettlau, Freedom Press, London, UK, 1996, First Published 1934.
2. Παρμένο από το Global Fire: 150 Fighting Years of International Anarchism & Syndicalism (Counter-power Vol.2), Michael Schmidt & Lucien van der Walt, AK Press, USA, [υπό έκδοση, αλλά κατά το 2010]. Για σύντομες ιστορικές αναφορές βλέπετε στα:
 - a) Algeria: <http://stiobhard.tripod.com/east/algeria.html>
 - b) Tunisia: <http://stiobhard.tripod.com/east/tunisia.html>
 - c) Egypt: <http://stiobhard.tripod.com/east/egypt/html>
3. Levantine Trajectories: The Formulation and Dissemination of Radical Ideas in and between Beirut, Cairo and Alexandria 1860-1914, Ilham Khuri-Makdisi, Harvard University, 2003.
4. a) Konstantinos Speras: the Life and Activities of a Greek Anarcho-syndicalist, Leonardis Kottis, Libertarian Historical Archive and Vivliopolagus Editions, Athens, Greece, 2001, αγγλική μετάφραση James Sotros το 2005.
b) Stavros Kouchtsoglous - a Greek Anarchist Communist, James Sotros, 2009.
5. Anarchists on Screen 1901-2003, CIRA Bulletin 60, International Centre for Research into Anarchism, Lausanne, Spring 2004.

6. Under Three Flags: Anarchism and the Anti-Colonial Imagination, Benedict Anderson, Verso, London, UK, and New York, USA, 2005.
7. Mohamed, Sail (1894-1953), Organise! #58, Anarchist Federation, UK, και στο διαδίκτυο στο: <http://libcom.org/history/mohamed-sail-1894-1953>. Συλλογή γραπτών του Mohamed το διάστημα 1920-1950 διατίθεται στο Appels aux Travailleurs Algeriens, Sail Mohammed, Groupe Fresnes-Antony, France, Federation Anarchiste, 1994.
8. Albert Guigi-Theral (1903-??), ανώνυμου συγγραφέα, στο: <http://www.libcom.org/history/articles/1903-19/index.php>
9. Anarchists in the Spanish Revolution, Jose Peirats, Freedom Press, London, 1990. Πρώτη δημοσίευση 1951-1953. Η πηγή που χρησιμοποιείται εδώ είναι από το Black & Red, Detroit, Michigan, USA, 1993.
10. Για το «El Nueve» και την απελευθέρωση του Παρισιού, βλέπε:
 - a) The Spaniards who Liberated Paris, Denis Fernandez Recatala, Le Monde Diplomatique, Αύγουστος 2004. Στο διαδίκτυο διατίθεται στο: <http://74.125.77.132/search?q=cache:VJallXrvQZkj:monded...iards +EI+Nueve+liberation+Paris&hl=en&ct=clnk&cd=l&gl=za>
 - b) 2nd Armoured Division, John Beresford Welsh, Washington DC, USA, 2000, στο διαδίκτυο στο: <http://www.angelfire.com/wa2/FJ6/French2nd.html>
 - c) 1943-1944: CNT Militants and the Liberation of Paris, anonymous, but including the reminiscences of 9th Tank Corps veterans Abenza Jesus and Manuel Lozano, και στο διαδίκτυο στο: <http://www.libcom.org/history/articles/cnt-militants-li...x.php>
11. Granny Made Me an Anarchist: General Franco, the Angry Brigade and Me, Stuart Christie, Scribner, UK, 2004. Επίσης συνομιλία μεταξύ Michael Schmidt και Christie το 2008.
12. CIRA Bulletin 64, International Centre for Research into Anarchism, Lausanne, September 2008.
13. CRIA-MLAN correspondence 1947-1951, very kindly provided to the ZACF by Frederic Deshusses, archivist, CRIA International Centre for Research into Anarchism, 2008.
14. Το γαλλικό πρωτότυπο έχει ως ακολούθως: «C'est a la occasion de la legalisation du M.L.A.N. (seccion Algerienne) par les pouvoir publics em date du 31 Mars 1950 sous le No. 4.189 et de sa constitution et autonomie par rapport au le F.A.F. a laquelle nous apparem/ens en tant que 13e Region du 2 September 1947 jusq'au 31 Mars 1950 que nous avans la satisfaction de vous demander: - de nous assigners'il y a lieu, la tache qui nous correspond afin de collaborer a meme litre que les Organisations Anarchistes adherents».

* Το κείμενο αυτό γράφτηκε από τους Lucien Van Der Walt και Michael Schmidt, μελών του νοτιοαφρικάνικου Zabalaza Anarchist Communist Front (ZACF – Αναρχικό Κομμουνιστικό Μέτωπο Zabalaza) και συγγραφέων του βιβλίου “Black Flame – The Revolutionary Class Politics of Anarchism and Syndicalism” (Volume I) AK Press 2009. Δημοσιεύτηκε στο ομώνυμο περιοδικό Zabalaza. Ελληνική μετάφραση “Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης”, Ιούνης 2009.